

andret niveau, forrykkes også i nogen grad, når billedet udvides til at omfatte hele træforædlingsindustrien. Forfatteren har i anden sammenhæng klart gjort rede for, at der bag de faldende priser på papirfabrikernes vigtigste råvare, træ, skjuler sig en kraftig nedgang i skovarbejdernes lønninger og de skovejende landbrugeres fortjeneste, omend savværkernes afsætningsvanskeligheder spillede den væsentligste rolle i den forbindelse (jfr. J. Ahvenainen: *The competitive position of the Finnish paper industry in the interwar years*, *Scandinavian Economic History Review*, vol. XXII, no. 1, 1974, s. 1-21 og *Kriser och krispolitik i Norden under mellankrigstiden* s. 222. Nordiska historikermötet i Uppsala 1974).

Kymmene aktieselskabs historie 1918-39 er i hele sit anlæg foretagshistorie langt snarere end foretagerhistorie, og den afsluttende hyldest til selskabets administrerende direktør 1918-37 Einar Ahlmann kan udmærket være velbegrundet, men forekommer ikke desto mindre noget løsrevet fra fremstillingen som helhed, medmindre man à priori akcepterer, at hele selskabets drift og uomtvistelige fremgang i disse år kan tilskrives denne ene persons lederevner og dygtighed.

Kun et par enkelte punkter har her kunnet trækkes frem af den rigt varierede og detaljerede fremstilling af Kymmene Aktieselskabs historie, og afslutningsvis skal det fremhæves, at værket på prisværdig måde vinder interesse langt ud over dets funktion som jubilæumsskrift i kraft af det i indledningen klart formulerede princip:

At selskabets historie ikke må løsrives fra sin sammenhæng, men betragtes i forbindelse med den almindelige økonomiske udvikling i Finland.

Peter Thonning Olesen

Einhart Lorenz: Arbejderbevægelsens historie. En innføring. Norsk sosialisme i internasjonalt perspektiv. 1. del 1789-1930, 2. del 1930-1973. Pax Forlag, Oslo 1972-74.

Einhart Lorenz' meget velskrevne og letlæste indføring i den norske arbejderbevægelses historie har som præmis, at klassekampen ikke er afsluttet og ikke bliver det, førend undertrykkelsen i samfundet er afskaffet. Den er skrevet ind i en aktuell kampsituation, hvor »Gjenopdagelsen av en selvstendig og ikke-revisjonistisk praksis må være grunnforutsetningen for arbeiderbevægelsens frigjøring fra økonomisk, politisk og åndelig undertrykning«. Derfor er en gennemgående linje i fremstillingen »arbejderklassens forsøk på å skape seg egne institusjoner, som rådsbevægelsen, eller egne kulturelle uttrykksformer, som proletarisk kultur« (s. 8).

På baggrund af korte, præcise introduktioner til den internationale arbejderbevægelses vigtigste faser giver Lorenz inden for de givne rammer en grundig fremstilling af den norske arbejderbevægelses udvikling med hovedvægt på den politiske historie. Denne form giver mulighed for instruktive sammenligninger med tendenser i andre lande, hvor især udviklingen i de øvrige nordiske lande trækkes frem som sammenligningsgrundlag. For både den norske og den internationale udvikling er der tale om et meget fyldigt litteraturunderlag for fremstillingen.

Med det anførte formål som ledetråd følges den norske udvikling fra Marcus Thranes også internationalt meget bemærkelsesværdige bevægelse, over opbygningen af socialdemokratiet og fagbevægelsen, den i skandinavisk sammenhæng usædvanlige radikalisme under og efter 1. verdenskrig, frem til de seneste års forsøg på nye partidannelser med socialistisk valgforbund og Arbeidernes Kommunistparti (m-1). Mens de forskellige politiske og kulturelle organisationer og tendenser er fyldigt behandlet, forekommer fagbevægelsen og strejkebevægelserne at være noget stedmoderligt inddraget. Det hænger

muligvis sammen med, at arbejderbevægelsen ikke konsekvent er anskuet som en del af kapitalismens og det borgerlige samfunds udvikling. Der er korte redegørelser for den økonomiske udvikling, men de er ikke rigtig integreret i fremstillingen. Derved bliver der en tendens til, at Lorenz' iøvrigt velbegrundede vurderinger udelukkende bevæger sig på det politiske og ideologiske plan og kun undtagelsesvis i et samfundsmæssigt helhedsperspektiv. Det er selvfølgelig også et (urimelig) stort krav at stille til en sådan indføring, der skal dække udviklingen i mere end et århundrede og derfor må være afhængig af den forhåndenværende litteratur og forfatterens specielle indsigt på enkelte felter.

Som håndbog er Lorenz' fremstilling usædvanlig nyttig, med grafiske fremstillinger af partiudviklingen ikke alene i Norge, men også i Danmark, Sverige og Tyskland, med tidstabel, oversigt over stortingsmedlemmer fra arbejderpartierne, over medlemstal i de forskellige organisationer, arbejdskonflikter og arbejdsløshed. Inden for de nævnte begrænsninger rummer den mange interessante indblik i sammenhænge og tendenser, der også er relevante for de øvrige skandinaviske arbejderbevægelser. For den finske arbejderbevægelses vedkommende er en tilsvarende fremstilling undervejs. Det ville være nyttigt, om der også for Sveriges og Danmarks vedkommende kunne skrives så velfunderede og almentilgængelige indføringer.

Niels Finn Christiansen

Hans Fredrik Dahl: Hallo-hallo! Kringkastingen i Norge 1920-1940. J. W. Cappelens Forlag A/S, Oslo 1975. 426 s.

Norsk Riksringkastings historie er under udarbejdelse. Første bind, der dækker perioden 1920-1940, er udkommet. To følgende bind vil behandle krigstiden og efterkrigstiden. Alle tre bind skrives af Hans Fredrik Dahl. Han er historiker af uddannelse. Efter at have skrevet bøger og artikler om norsk og europæisk historie blev han »miljøskadet« af en tilværelse som Norges-korrespondent for Danmarks Radio og Sveriges Radio og bidrager til Norsk Riksringkastings egne programmer. Han har således gennem en årrække været i nær kontakt med det miljø og den institution, som han nu skriver om på en forskningsbevilling, som NRK har afsat til formålet fra 1970. Det mærkes i fremstillingen af programproduktionens historie som et positivt element, at han formår at skildre den ikke blot ud fra teoretiske, men også ud fra praktiske forudsætninger.

Det er ikke uden videre givet, hvad radiohistorie bør handle om: Programmerne, institutionen, teknikken eller lytterne. Der er gode argumenter for alle aspekterne. Hans Fredrik Dahl har holdt sig til en blanding, men en blanding efter ganske bestemte *proportioner*: Kun så meget af hvert aspekt er taget med, at det også bidrager til at forklare de andre. Derfor er værket første bind heller ikke blevet NRKs »firmahistorie«. Forfatteren har nok haft Asa Briggs »The History of the Broadcasting in the United Kingdom« som forbillede, men hans fremstilling er alligevel faldet ganske anderledes ud. Han har søgt at gøre *sammenhængen* til det væsentlige for udvalget af stof: Sammenhæng mellem teknik og kultur, økonomi og administration, politik og radiofoni.

Derved er hans overordnede tema i virkeligheden blevet *radioen og samfundet*, her forstået som de programmer, radioen udsender, men principielt egentlig kun den del af dem, der på den ene eller anden måde »vender tilbage« til institutionen gennem offentlig debat og politiske krav.

Grundplanen i hans studie af radioen og samfundet er på disse præmisser blevet først en skitse af radioens opfindelse og udvikling i perioden 1920-1924 (kap. I). Der-